

ÖZEL SİRKÜLER

AYLIK EKONOMİ BÜLTENİ

(Kasım 2024)

GİRİŞ

01 Kasım-30 Kasım 2024 tarihleri arasında meydana gelen ekonomik gelişmeleri ele aldığımız bültende, bu dönemde açıklanan makroekonomik göstergelerle birlikte öncü göstergeler olarak adlandırılan veriler tabloda geçmiş yıllarla/aylarla kıyaslamalı olarak verilmiş, büyüme, işsizlik, cari açık, enflasyon ve öncü göstergeler açısından uygulanan ekonomi politikalarıyla uyumlu ve olumlu yönde gerçekleşenler yeşil, uygulanan ekonomi politikalarıyla uyumlu olsa bile ülke ekonomisinin büyümesi ve gelişmesi açısından olumsuz olanlar kırmızı ile işaretlenmiş ve yorumlanmıştır. Her veri sadece olumlu veya sadece olumsuzluk içermeyebilir, olumlu ve olumsuz yönlerin birlikte ele alınıp, kısa, orta ve uzun vadeli seyrine de bakılmalıdır.

A. MAKRO EKONOMİK VE ÖNCÜ GÖSTERGELER

MAKROEKONOMİK GÖSTERGELER						
	2022	2023	2024/MART	2024/HAZİRAN	2024/EYLÜL	2024/EKİM
BÜYÜME						
GSYH (Yılbaşından itibaren USD) (geçen yılın aynı ayına göre %) TÜİK	906 milyar USD (%5,5)	1,1 trilyon USD (%4,5)	285,5 milyar USD (%5,7)	594,8 milyar USD (% 2,5)	952,8 milyar USD (%2,1)	
İSTİHDAM						
İşsizlik Oranı (MA) (TÜİK)	10,30%	8,80%	8,60%	9,20%	8,60%	
İstihdam Oranı (İstihdam edilenlerin çalışabilir nüfusa oranı) TÜİK	48,20%	48,90%	49,50%	49,30%	49,70%	
Atıl İşgücü Oranı (MA) (Zamana bağlı eksik istihdam+potansiyel işgücü+işsizler) TÜİK	21,40%	24,70%	24,10%	29,20%	25,60%	
ÖDEMELER DENGESİ						
Ödemeler Dengesi (Yıllıklandırılmış cari açık) TCMB	49 milyar USD	45,1 milyar USD	26,9 milyar USD	20,7 milyar USD	9,6 milyar USD	
İhracat (Ticaret Bak.) kümülatif	254,2 milyar USD	255,8 milyar USD	63,6 milyar USD	125,4 milyar USD	192,8 milyar USD	216,3 milyar USD
İthalat (Ticaret Bak.) kümülatif	364,3 milyar USD	361,8 milyar USD	84,1 milyar USD	168,6 milyar USD	252,8 milyar USD	282 milyar USD
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (Ticaret Bak.)	69,80%	70,70%	75,70%	74,40%	76,30%	76,70%
Türkiye Brüt Dış Borç Stoku ve GSMH'ya oranı (HMB)	459,2 milyar USD (%50,7)	499,8 milyar USD (% 44,7)	506,8 milyar USD (% 43,8)	511,9 milyar USD (% 42,6)		
CDS	501,94	280,23	237,28	255,5	271,29	254
FİYAT İSTİKRARI						
TÜFE (TÜİK)	64,27%	64,77%	68,50%	71,60%	49,38%	48,58%
ÜFE (TÜİK)	97,72%	44,22%	51,47%	50,09%	33,09%	32,24%
FİNANSAL İSTİKRAR						
Toplam Krediler (BDDK)	7,5 trilyon TL	11,6 trilyon TL	12,8 trilyon TL	13,8 trilyon TL	14,9 trilyon TL	15,2 trilyon TL
Toplam Mevduat (BDDK haftalık veriler)		14,8 trilyon TL	15,4 trilyon TL	16,4 trilyon TL	16,2 trilyon TL	18,2 trilyon TL
Kredi/Mevduat Oranı (BDDK haftalık veriler)		75,20%	85,68%	84%	91,97%	85,90%
Tüketici Kredileri ve Bireysel Kredi Kartları	1,53 trilyon TL	2,66 trilyon TL	3 trilyon TL	3,19 trilyon TL	3,45 trilyon TL	3,5 trilyon TL
TCMB Ticari Krediler Faizi	14,02%	53,48%	66,29%	62,30%	59,02%	59,87%
KAMU MALİYESİ						
Bütçe Açığı ve gerçekleşme oranı ve artış oranı (Bümko aylık bütçe bülteni)	139 milyar TL (gerçekleşen)	1,3 trilyon TL (gerçekleşen)	513,4 milyar TL (%19,4)	747,1 milyar TL (%28) (%54,6)	1,074 trilyon TL (%40,5) (%109,5)	1,26 trilyon TL (%47,%) (%107,3)
Bütçe Açığının GSYH daki Payı (Bümko)	1%	5,40%	(2024 bütçe hedefi) %6,4			

ÖNCÜ GÖSTERGELER						
Sanayi Üretim endeksi ve yıllık değişim oranı (TÜİK/tak.ettk.ar.san.ür.end.)	118,7 (%1,8)	121,4 (2,3)	110,8 (% 4,3)	105,3 (-%4,7)	106,4 (-%2,4)	
İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı (MA) (TCMB)	76,5	77,5	77,2	76,2	74,90%	74,90%
Perakende Satış Hacmi Endeksi ve yıllık artış oranı (TA) (TÜİK)	147,1 (%24,6)	168,1 (%14,2)	156,8 (%19,8)	159,6 (% 8,6)	168,1 (%15,9)	
Tüketici Güven Endeksi (MA) (TÜİK)	75,6	77,4	79,4	78,3	80,6	80,6
Reel Kesim Güven Endeksi (ekonomik güven end.) (MA) (TÜİK)	101,6	103,4	103,5	100,5	99,2	102,2
Konut Satış Sayısı	1.485.622	1.225.926	105.394	79.313	140919	165.138
İSO Türkiye İmalat PMI			50	47,9	44,3	45,8
Dünya Kompozit PMI (İSO)		51	52,3	50,9	48,8	
ABD PMI					47,30	
Euro Bölgesi PMI				45,80	45,00	

1. Büyüme

Gayrisafi yurtiçi hasıla (GSYH) yılın üçüncü çeyreğinde, bir önceki çeyreğe göre yüzde 0,2 daralırken, Türkiye ekonomisi üst üste ikinci kez daralmış oldu. TÜİK verilerine göre GSYH 2024 yılı üçüncü çeyrek ilk tahmini; zincirlenmiş hacim endeksi olarak, bir önceki yılın aynı çeyreğine göre yüzde 2,1 arttı.

Ekonomi 3. çeyrekte yıllık yüzde 2,1 büyürken dönemsel bazda yüzde 0,2 daraldı. 3. çeyrekte yıllık bazda sanayi yüzde 2,2 daralırken, hizmetler yüzde 1,9, tarım yüzde 4,6 ve inşaat yüzde 9,2 büyüdü. Bu dönemde, makine teçhizat yatırımlarındaki düşüş de dikkati çekti.

2. İstihdam

Eylül ayı sonu itibarıyla işsizlik oranı % 8,6 olurken, objektif kriterler üzerinden bu veriyi yorumlamak mümkün değildir. Ancak istihdam oranının 2023 sonuna göre yaklaşık 1 puan artmış olması olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir. İşsizlik oranını daha gerçekçi olarak gösteren geniş kapsamlı işsizlik oranı diye de adlandırılan atıl işgücü oranı ise % 25,6 ile 2022 ve 2023 seviyesinin üstünde seyretmektedir.

3. Ödemeler Dengesi

Cari işlem açığı Eylül ayında 9,6 milyar USD'a gerilemiştir. Bu gerilemede ihracattaki artıştan ziyade ithalattaki azalma rol oynamıştır. İhracatın ithalatı karşılama oranı ise % 76,70 seviyesine yükselmiştir. Öte yandan dış borç stokunun GSMH'a oranı %42,6 seviyesinde makul bir oranda seyretmektedir.

4. Fiyat İstikrarı

Enflasyon ekim ayında, beklentilerin üzerinde yüzde 2,88 oranında artış gösterirken, yıllık enflasyon yüzde 48,58 olarak hesaplandı. Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi ise, aylık yüzde 1,29; yıllık yüzde 32,24 artmıştır.

Merkez Bankası, 2024 yılının son Enflasyon Raporunda, yıl sonu enflasyon tahmini yüzde 44 seviyesine yükseltildiğini açıkladı. 2025 ve 2026 enflasyon tahminleri ise sırasıyla, yüzde 21 ve yüzde 12 seviyesine çıkarıldı.

Raporda, dezenflasyon sürecinin devam ettiği, enflasyonun ana eğiliminin yavaş da olsa iyileştiği, makroekonomik göstergelerin de dezenflasyon süreciyle uyumlu ilerlediği, iç talebin yavaşlamaya devam ederek enflasyonu destekleyici seviyelere geldiği, cari işlemler açığında düşüşün sürdüğü değerlendirilmiştir. Üretime yönelik sanayi üretimindeki gerileme sürerken, tüketime yönelik perakende satış verilerinin artmakta olması, bazı ekonomistler tarafından enflasyonun kalıcı olarak düşük seviyelere inmeyeceği şeklinde yorumlanmaktadır ki, Eylül ve Ekim ayı TÜFE verileri bu direnci açığa vurmaktadır.

Öte yandan, Merkez Bankası, politika faizini piyasa beklentilerine paralel olarak yüzde 50 seviyesinde sabit bırakmıştır.

5. Finansal İstikrar

2024 Ekim ayı itibariyle toplam kredilerdeki artış oranı toplam mevduattaki artış oranından fazladır. Tüketici kredilerindeki artışın ise hız kestiği görülmektedir. Öte yandan TCMB kısa vadeli TL mevduatta yüzde 15 olan zorunlu karşılık oranını yüzde 17'ye çıkarırken, YP mevduat için TL tesis oranı da yüzde 5'ten yüzde 4'e indirdi.

6. Kamu Maliyesi

Ekim sonu itibariyle bütçe açığı 1,26 trilyon TL olarak gerçekleşerek, geçen yılın aynı dönemine göre %107,3 artmıştır. Bu bakımdan sıkılaştırıcı para politikasına destek verme noktasından uzaktadır.

7. Öncü Göstergeler

Sanayi üretim endeksi ve imalat sanayi kapasite kullanım oranı daraltıcı politikalara uygun olarak düşüştü. Ancak tüketici güven endeksi ve reel kesim güven endeksinin artış göstermesi ileriye yönelik olumlu işaret olabilir. Öte yandan hem Türkiye, hem de Dünya imalat PMI'larının negatif seviyede seyretmesi 2025'de de global koşulların büyümeyi desteklemekten uzak olacağı şeklinde yorumlanabilir.

Hazırlayan: Bülent ÇAKAR

Bu yayını Batı YMM ve Bağımsız Denetim A.Ş. ortakları Yeminli Mali Müşavirler tarafından titizlikle hazırlanmaktadır. Amacımız mevzuat ve uygulamadaki değişiklikleri yorumlarımızla birlikte zamanında okuyucularımıza ulaştırmak ve genel anlamda yol gösterici olmaktır. Uygulamacıların açıklanan hususların kendi özel durumlarına uygulanması konusunda Batı YMM ve Bağımsız Denetim A.Ş. ile bağlantı kurmalarını tavsiye ederiz. Bu yayındaki bilgilere dayanılarak yapılan uygulamalar nedeniyle doğabilecek zararlardan Batı YMM A.Ş. ortakları, çalışanları ve yazarları herhangi bir yükümlülük ve sorumluluk kabul etmemektedirler.